

Yom Yerushalayim - Whence the Holiness of Jerusalem?

Rambam and Ramban

Mark Twain, *The Innocents Abroad*

After a while we came to a shapeless mass of ruins, which still bears the name of Bethel. It was here that Jacob lay down and had that superb vision of angels flitting up and down a ladder that reached from the clouds to earth, and caught glimpses of their blessed home through the open gates of Heaven.

The pilgrims took what was left of the hallowed ruin, and we pressed on toward the goal of our crusade, renowned Jerusalem... There was hardly a tree or a shrub any where. Even the olive and the cactus, those fast friends of a worthless soil, had almost deserted the country. No landscape exists that is more tiresome to the eye than that which bounds the approaches to Jerusalem. The only difference between the roads and the surrounding country, perhaps, is that there are rather more rocks in the roads than in the surrounding country... At last, away in the middle of the day, ancient bite of wall and crumbling arches began to line the way--we toiled up one more hill, and every pilgrim and every sinner swung his hat on high! Jerusalem! Perched on its eternal hills, white and domed and solid, massed together and hooped with high gray walls, the venerable city gleamed in the sun. So small! Why, it was no larger than an American village of four thousand inhabitants, and no larger than an ordinary Syrian city of thirty thousand. Jerusalem numbers only fourteen thousand people.

...There was no call for tears. Tears would have been out of place. The thoughts Jerusalem suggests are full of poetry, sublimity, and more than all, dignity. Such thoughts do not find their appropriate expression in the emotions of the nursery.

Just after noon we entered these narrow, crooked streets, by the ancient and the famed Damascus Gate, and now for several hours I have been trying to comprehend that I am actually in the illustrious old city where Solomon dwelt, where Abraham held converse with the Deity, and where walls still stand that witnessed the spectacle of the Crucifixion.

...The population of Jerusalem is composed of Moslems, Jews, Greeks, Latins, Armenians, Syrians, Copts, Abyssinians, Greek Catholics, and a handful of Protestants. One hundred of the latter sect are all that dwell now in this birthplace of Christianity. The nice shades of nationality comprised in the above list, and the languages spoken by them, are altogether too numerous to mention. It seems to me that all the races and colors and tongues of the earth must be represented among the fourteen thousand souls that dwell in Jerusalem. Rags, wretchedness, poverty and dirt, those signs and symbols that indicate the presence of Moslem rule more surely than the crescent-flag itself, abound. Lepers, cripples, the blind, and the idiotic, assail you on every hand, and they know but one word of but one language apparently--the eternal "bucksheesh." To see the numbers of maimed, malformed and diseased humanity that throng the holy places and obstruct the gates, one might suppose that the ancient days had come again, and that the angel of the Lord was expected to descend at any moment to stir the waters of Bethesda. **Jerusalem is mournful, and dreary, and lifeless. I would not desire to live here.**

רמב"ן ויקרא כו: טו

וכן מה שאמר בכאן (בפסוק לב) ושמו עליה אויביכם היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון וכולם משתדלים להושיבה ואין לא

רמב"ן, לך לך יד:יה

ומלכי צדק מלך שלם היא ירושלים כענין שנאמר (תהלים עו ג) ויהי בשלם סוכו ומלכה יקרא גם בימי יהושע "אדני צדק" (יהושע י א) כי מאז ידעו הגוים כי המקום ההוא מבחר המקומות באמצע הישוב או שידעו מעלתו בקבלה שהוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה ששם שכנתו של הקב"ה שנקרא "צדק" ובבראשית רבה (בראשית רבה מ"ג:ר) המקום הזה מצדיק את יושביו ומלכי צדק אדוני צדק נקראת ירושלים צדק שנאמר (ישעיהו א כא) צדק ילין בה:

R. Joseph Soloveitchik, Abraham's Journey

Here is a **central idea in Judaism: kedushah attracts**. This was perhaps the greatest discovery made by Abraham. The generation of the flood thought that beauty is fascinating and that it man's duty of to respond quickly to the aesthetic challenge, to succumb to the beautiful and pleasant. The generation of the dispersion thought that power is the **idea** that overwhelms man; technological achievement takes man prisoner, making him worship the genius who made this kind of achievement possible. Abraham proclaimed to the world that *kedushah* is the great attractive force.

Abraham entered Canaan from the north, the most fertile part of the country. Abraham was a shepherd; he needed land for pasture. Why didn't he settle **in** one of the northern valleys? Rashi (Gen. 12:9) raised the question, and answered that Abraham was moving toward Jerusalem, which is **in** the southern belt of Canaan. The holiness of Jerusalem pulled him instinctively toward the south. Abraham was instinctively attracted by *kedushah* the way the bee is attracted by the nectar of the flower.

Rambam, Moreh Nevuchim III:45

It is known that idolaters selected the highest possible places on high mountains where to build their temples and to place their images. Therefore Abraham, our father, chose Mount Moriah, being the highest mount in that country, and proclaimed there the Unity of God. He selected the west of the mount as the place toward which he turned during his prayers, because [he thought that] the most holy place was in the West; this is the meaning of the saying of our Sages, "The *Shekinah*" (the Glory of God) is in the West" (B. T. Baba B 25a); and it is distinctly stated in the Talmud Yoma that our father Abraham chose the west side, the place where the Most Holy was built. I believe that he did so because it was then a general rite to worship the sun as a deity. Undoubtedly all people turned then to the East [worshipping the Sun]. Abraham turned therefore on Mount Moriah to the West, that is, the site of the Sanctuary, and turned his back toward the sun; and the Israelites, when they abandoned their God and returned to the early bad principles, stood "with their backs toward the Temple of the Lord and their faces toward the East, and they worshipped the sun toward the East" (Ezek. viii. 16). Note this strange fact. I do not doubt that the spot which Abraham chose in his prophetic spirit, was known to Moses our Teacher, and to others: for Abraham commanded his children that on this place a house of worship should be built. Thus the Targum says distinctly, "And Abraham worshipped and prayed there in that place, and said before God, 'Here shall coming generations worship the Lord'" (Gen. xxii. 14).

For three practical reasons the name of the place is not distinctly stated in the Law, but indicated in the phrase "To the place which the Lord will choose" (Deut. xii. 11, etc.). First, if the nations had learnt that this place was to be the centre of the highest religious truths, they would occupy it, or fight about it most perseveringly. Secondly, those who were then in possession of it might destroy and ruin the place with all their might. Thirdly, and chiefly, every one of the twelve tribes would desire to have this place in its borders and under its control; this would lead to divisions and discord, such as were caused by the desire for the priesthood. Therefore it was commanded that the Temple should not be built before the election of a king who would order its erection, and thus remove the cause of discord. We have explained this in the Section on Judges (ch. xli.).

כל ברכה נסתרת רק בתחילתה. כמו צמח שנשתל ונזרע מתחת לאדמה במקום נסתר, אבל אחר כך הוא עולה ופורח מעל פני האדמה, כך גם כאן. בתחילה נסתר המקום, ואחר כך הוא מקום מפואר ביותר. רק הפנים שלו נשאר בהסתר. לכן הועילה ההסתרה לפני בניין הבית הראשון, אבל היא לא הועילה לקראת בניין הבית השני שקטרגו עליו האויבים ועיכבו קצת את בניינו, אבל לא הצליחו למנוע את הקמתו.

בבניין הבית השלישי אנו רואים את החששות שהעלה הרמב"ם מתממשים אחד לאחד. גם הגויים שנאחזים בהר ביודעם כי הוא מקור הברכה, גם בהשמדת הגויים כל זכר לשייכות עם ישראל להר בית ה', וגם בכך שהיהודים חלוקים בדעותיהם סביב השייכות שלנו להר המוריה. גם כאן לא עוצרים החששות את ההתקרבות של עם ה' לבית ששם ה' נקרא עליו. והוא יבנה בניין עולמים במהרה בימינו, אמן.

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ו

הלכה יד כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה אין קדוש גמור וזה שעשה עזרא שתי תודות זכרון הוא שעשה לא במעשיו נתקדש המקום שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים, ובמה נתקדשה בקדושה ראשונה שקדשה שלמה שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתן וקידשן לעתיד לבא. [השגת הראב"ד: בקדושה ראשונה שקדשה שלמה. א"א סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב ובגמ' אמרו דנפול מחיצות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר א"י ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שנייה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר א"י אבל לירושלים ולמקדש לא אמר לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד י"י לעולם כד נגלה לי מסוד ה' ליראין לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת.]

הלכה טו לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אע"פ שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא.

הלכה טז ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אע"פ ששמומין בקדושתן הן עומדים אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל, וכיון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואע"פ שנלקח הארץ ממנו וחייב בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה.

רבינו בחיי, בראשית מו:כז

ומיום ששרתה שכינה בהר סיני במתן תורה לא זזה מישראל עד שחרב בית ראשון, ומיום שחרב בית ראשון לא שרתה שכינה בישראל כי בבית שני לא שרתה שכינה. ואין הכוונה לומר שלא שרתה שכינה בבית שני כלל שהרי מצינו שכינה שורה בשתי רבוא, ממה שכתוב (במדבר י) שובה ה' רבבות אלפי ישראל, וכתוב (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' בס. ואין צריך לומר בארבע רבוא שהשכינה שורה בהם, ועוד שהכתוב מעיד (חגי א) וארצה בו ואכבד. כלומר אשרה בו הכבוד שהיא השכינה, אלא שלא שרתה בו תדיר כמו בבית ראשון לפי שלא היו שם ששים רבוא, שלא עלו מבבל כי אם מ' אלף שכן כתוב (עזרא ב') כל הקהל כאחד ארבע רבוא. והוא שדרשו רז"ל (חגי א) וארצה בו ואכבדה, ואכבד כתיב, חסר ה"א לפי שחסרו משם ה' דברים. ארון, שמן המשחה, אש, שכינה, ואורים ותומים. ומפני זה אמר ואכבד לבאר כי הכבוד היה שם שהיא השכינה לא התפארת, וזהו ואכבד למעט התפארת, וחסרון הה"א שהיא אחרונה שבשם על שם שחסרה משם שכינה, שהרי היא מה' דברים שחסרו, והיא חסרה, והכתוב אומר ואכבדה, אלא שלא שרתה שם תדיר כמו בבית ראשון אלא חופף, אבל לעתיד לבא יהיו ישראל רבים בלא מספר, הוא שכתוב (הושע ב) והיה מספר בני ישראל כחול הים, לא אמר והיה זרע ישראל כחול הים אלא והיה מספר, כלומר אותם שהיו באים במספר מבין עשרים שנה ומעלה יהיו כחול הים ואז יחזור התפארת והכבוד, וכן הבטיח ישעיה (ישעיה ס) קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח, והבן זה.

Tashbetz

And there is evidence and proof that the sanctity of the Mikdash and the city exists... For one of the miracles which occurred in Yerushalayim still remains: that no one said to his fellow, „this place is too narrow for me.“ For in the beit kneset in Yerushalayim, they provide for the locals throughout the year, and it fills up peh al peh (literally, „mouth to mouth“), when everyone gathers there. On Shavuot, the

celebrants number over three hundred people. Everyone enters and has room to sit (yoshvim revachim), because it retains its sanctity. And this is a sign of the Third Geulah (Redemption)

ספר חרדים מהדורה תרל"א עמ' 49

וכן מצאתי בסוף שיטה אחת שהעתיק הנעלה ר' שמואל בר אברהם שקייל ז"ל בעכו מכתובת יד הרב רבינו מאור הגולה [הרמב"ם]: וליל אחת בשבת שלשה ימים לירח סיון, יצאתי מן הים בשלום ובאתי לעכו וניצלתי מן השמד והגענו לארץ ישראל. ויום זה נדרתי שיהא ששון ושמחה ומשתה ומתנות לאביונים, אני וביתי עד סוף כל הדורות. ויום שלישי בשבת, ארבעה ימים לירח מרחשון, שנת כ"ו ליצירה, תתקכ"ו, יצאנו מעכו לעלות לירושלים תחת סכנה, ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו ביום חמישי. ששה ימים לירח מרחשון. ובא' בשבת, תשעה בחדש, יצאתי מירושלים לחברון לנשק קברי אבותי במערה. ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי שבח לאל יתברך על הכל, ושני הימים האלו, שהם ו' ותשיעי במרחשון, נדרתי שיהיו לי כמו יום טוב ותפילה ושמחה בה ואכילה ושתייה. אלקים יעזרני על כל, ויקים לי נדרי לה' אשלם אמן. וכשם שזכיתי להתפלל בה בחרבנה, כך אראה אני וכל ישראל בנחמתה מהרה, אמן"

Ohr Hachaim, Bereishit 46:4

"I personally will go down to Egypt with you, etc." This verse teaches that the Divine Presence (שכינה) descended to Egypt with Jacob; this seems difficult in view of the statement by *Mechilta* on Exodus 9, 29 that Moses had to go out of town to offer up a prayer due to the preponderance of impurity within the town.

Perhaps what G'd had in mind when He told Jacob that He would descend with him to Egypt was that whenever he or the Jewish people would experience problems, G'd would share their suffering (compare Psalms 91, 15 "I am with him in distress"). **אנכי ארד עמך מצרימה**, the word **מצרימה**, may be derived from the word מצר, "a narrow, confined area." G'd hinted that whenever Jacob (the Jewish people) would find themselves hemmed in, He would share their misery. G'd demonstrated this to Moses when He appeared to him out of the burning bush, certainly not a dwelling fit for G'd. G'd's message was that as long as the Jewish people are in distress in Egypt, He Himself would reside in such locations as the lowly thornbush. The שכינה never descended to the part of Egypt which was full of impurity. There are numerous instances (such as in *Megillah* 29) where the descent of the שכינה to Egypt is understood to mean that G'd shared the exile experience of the Jewish people with them. When Israel (Jacob) is described as prostrating himself at the head of the bed in Genesis 47, 31, *Tanchuma* understands this as Jacob bowing down to the presence of the שכינה. [Evidently the presence of the שכינה was felt in Egypt then. Ed.] Moreover, *Bereshit Rabbah* 94, 9 understands that the שכינה made up the number 70 in the list of descendants coming down to Egypt with Jacob, seeing that you will find only 69 names listed there. All of this proves that the שכינה did descend to Egypt (though not to areas infested with impurity).

You have to realise that the manifestation of G'd's Presence (שכינה) occurs in a variety of forms and degrees. We are taught in *Avot* 3, 6 that when ten people sit together and are preoccupied with Torah, the שכינה rests amongst them. The rabbis in the *Mishnah* there are at pains to prove from scriptural quotations that even a single individual studying Torah is accompanied by the שכינה. On the other hand, we find that the שכינה did not descend from heaven to take up residence amongst the Jewish people until the latter had established the Tabernacle (compare Exodus 40, 35) and had made numerous preparations to qualify for hosting the שכינה. How is it possible that no such preparations appear to be required for an individual who studies Torah and qualifies for G'd's Presence as stated in *Avot*? Clearly, when one speaks of the presence of the שכינה one must distinguish between different levels of such a Divine Presence. The amount of enlightenment one experiences depends on the level of Divine Presence one is privileged to experience. If we were to describe such different levels of a Divine Presence, we could categorise the revelation at Mount Sinai as the highest level of such a Divine Presence. The next lower level may be the Divine Presence in the Holy of Holies in the Temple. A slightly lesser level of G'd's Presence may be experienced by the "average" prophet at the time he receives a message from G'd. Progressively lower

levels of such a Divine Presence may be found in synagogues or houses of study. A group of ten people discussing matters related to Torah-study may qualify for an even lesser degree of such a Divine Presence, etc. When we keep this in mind we can better understand the statement of our sages that the Divine Presence, i.e. the enlightenment provided to a prophet never descended to certain levels. As a result, Moses had to leave the city in order to qualify for the degree of Divine Presence that could respond to his prayer. The degree of Divine Presence found amongst a group of people studying Torah is of a lower level, however, and it was that level of the שכינה which descended to Egypt with Jacob and remained there until the Exodus.

While it may sound presumptuous to differentiate between different degrees of Divine light, this is true as long as we speak of G'd Himself. Light which radiates from G'd, however, is subject to different "filters" in order to ensure that the recipient receives the amount which is beneficial to him and does not harm him through over-exposure. The same principle applies even to different souls, all of which may be perceived as parts of G'd's "light" emanating from G'd's throne of glory.

The considerations we have just mentioned may also explain why G'd referred to Himself **twice** as אנכי when telling Jacob that He would descend with him to Egypt and would go up with him again when Jacob would be buried. G'd meant that the level of שכינה that would accompany him on his return would be a higher level than that which accompanied him at the time he journeyed to Egypt. It was the latter level of אנכי which the Jewish people experienced at Mount Sinai, and it is that level of אנכי which is experienced at the end of the forty nine years of the Jubilee cycle. This is the mystical dimension of the fact that the Exodus from Egypt is mentioned in the Torah a total of forty nine times.

The repetition by G'd of the word ואנכי may also be an allusion that the redemption when it would occur would be orchestrated by G'd personally, not merely by one of His agents (compare Deut. 6, 21 and Exodus 13, 16).

The reason G'd repeated the words אעלה גם עליך, "I will also bring you up from there" is, that G'd will 1) see to it that Jacob will be buried in Canaan; 2) that the Jewish people will be led out of exile by G'd. G'd added the word גם, also, as an allusion that both the regular Jewish people will be redeemed as well as the lost souls which had been captive amongst all the impurity in that country and about which we have written earlier. All of them would ascend to the land of Israel.